

V Bruseli 21. júna 2019
(OR. en)

10414/19

SOC 495
EMPL 383
ECOFIN 648
EDUC 326
SAN 309
GENDER 29
ANTIDISCRIM 19

POZNÁMKA

Od:	Generálny sekretariát Rady
Komu:	Delegácie
Predmet:	Hospodárstvo zamerané na dobré životné podmienky – zhrnutie podkladového dokumentu OECD „Vytváranie príležitostí v záujme dobrých životných podmienok ľudí a hospodárskeho rastu“

Delegáciám v prílohe zasielame zhrnutie vyššie uvedeného podkladového dokumentu OECD.

Úplné znenie podkladového dokumentu sa uvádza v dokumente 10414/19 ADD 1.

Hospodárstvo zamerané na dobré životné podmienky

Zhrnutie podkladového dokumentu OECD „Vytváranie príležitostí v záujme dobrých životných podmienok ľudí a hospodárskeho rastu“

Dobré životné podmienky ako kompas pre politiku

Už sa dostatočne preukázalo, že je prínosné merať hospodársku výkonnosť a spoločenský pokrok „nad rámec HDP“. V tejto súvislosti sa čoraz viac uznáva, že používanie HDP ako jediného meradla neposkytuje tvorcom politik dostatočne bohatý a presný obraz toho, ako hospodárstvo slúži občanom, ani toho, aké sú dlhodobé vplyvy rastu na udržateľnosť. EÚ patrila medzi prvé inštitúcie, ktoré uznali význam tejto témy.

OECD zohrala významnú úlohu pri vytváraní pojmu „viacrozmerné dobré životné podmienky“ ako nástroja výskumu, merania a politiky, a to prostredníctvom nástrojov, ako je napríklad *rámec OECD pre dobré životné podmienky, rámec OECD pre politické opatrenia v oblasti inkluzívneho rastu, iniciatíva „Lepší život“ a iniciatíva „Nové prístupy k hospodárskym výzvam“*. Potenciál na zlepšenie politických rozhodnutí a výsledkov, ktorý je založený na viacrozmernom vnímaní dobrých životných podmienok, je významný. Tým, že sa tvorcovia politik zamerajú na výsledky v súvislosti s mnohými aspektmi, ktoré sú pre ľudí dôležité, dokážu lepšie identifikovať oblasti vykazujúce dobrú výkonnosť, odhaľovať výzvy a problematické oblasti už v raných fázach, a účinnejšie stanovovať priority.

Od prístupu založeného na meraní k prístupu založenému na činnosti: hospodárstvo zamerané na dobré životné podmienky

„Hospodárstvo zamerané na dobré životné podmienky“ možno definovať ako hospodárstvo, ktoré:

- i) rozširuje príležitosti, ktoré majú ľudia k dispozícii, pokiaľ ide o vzostupnú sociálnu mobilitu a zlepšovanie ich života v oblastiach, ktoré sú pre nich najdôležitejšie;
- ii) zabezpečuje, aby sa tieto príležitosti premietali do výsledkov v oblasti dobrých životných podmienok pre všetky segmenty obyvateľstva vrátane tých, ktoré sa nachádzajú v spodnej časti rozdelenia príjmov;
- iii) znižuje nerovnosti a
- iv) zabezpečuje environmentálnu a sociálnu udržateľnosť.

Tým, že tvorcovia politik poskytnú ľuďom príležitosti na dosiahnutie lepších životných podmienok a pomáhajú im tieto príležitosti využívať, nielen podporujú dobré životné podmienky ako štandardný úžitok, ale investujú aj do potenciálu ľudí ako kľúčovej hybnej sily dlhodobého hospodárskeho rastu, spoločenskej odolnosti a stability. Podobne tým, že tvorcovia politik venujú pozornosť udržateľnosti dobrých životných podmienok v priebehu času, môžu tiež maximalizovať potenciál dlhodobého hospodárskeho rastu a lepšie chrániť svoje ekonomiky pred nepriaznivými otrasmí. V oboch prípadoch je cieľom „hospodárstva zameraného na dobré životné podmienky“ vytvoriť a zachovať „pozitívny kolobeh“, v ktorom budú oba prvky – udržateľný hospodársky rast a dobré životné podmienky – spoločne pôsobiť v prospech ľudí a spoločnosti.

Ako budovať hospodárstvo zamerané na dobré životné podmienky?

Cieľom tohto dokumentu je ukázať, ako môžu krajiny budovať hospodárstvo zamerané na dobré životné podmienky, a špecifikovať úlohu, ktorú môžu pri dosahovaní tohto cieľa zohrávať politiky. Poskytuje sa v ňom analýza niekoľkých dôležitých kanálov, prostredníctvom ktorých sa hospodársky rast a dobré životné podmienky navzájom podporujú a posilňujú, a pritom sa zameriava na niekoľko oblastí politiky, ktoré sú zásadné tak pre dobré životné podmienky, ako aj pre hospodársky rast, a to: i) vzdelávanie a odbornú prípravu; ii) zdravotnú starostlivosť; iii) sociálnu ochranu a prerozdelenie a iv) rodovú rovnosť.

V dokumente sa predovšetkým tvrdí, že investovanie do dobrých životných podmienok ľudí vytvára základy pre pevnejší a udržateľnejší dlhodobý hospodársky rast. Predovšetkým sa ukázalo, že mocnými nástrojmi na aktiváciu pozitívneho kolobehu, ktorý charakterizuje „hospodárstvo zamerané na dobré životné podmienky“, sú rozšírenie príležitostí na prístup k vysokokvalitnému vzdelávaniu a zdravotnej starostlivosti a podpora inkluzívnych systémov sociálnej ochrany, ktoré zvyšujú odolnosť a sociálnu mobilitu. Po druhé sa v dokumente tvrdí, že na to, aby sa tieto investície mohli v plnej miere vrátiť, je potrebné, aby sa premietli do lepších výsledkov v oblasti dobrých životných podmienok pre všetky segmenty obyvateľstva. V dokumente sa pritom zdôrazňuje, že je dôležité odstrániť rodovú nerovnosť v prístupe ku kvalitným pracovným miestam.

Vzdelávanie

Prínosy dlhšieho a lepšieho *vzdelávania* presahujú rámec ich vplyvu na rast HDP a vzťahujú sa na mnohé ďalšie aspekty dobrých životných podmienok. Napríklad v **krajinách OECD žijú vysokovzdelaní ľudia v priemere asi o 6 rokov dlhšie ako ľudia s nižším vzdelaním**. Je pre nich príznačná vyššia miera zamestnanosti, nižšia neistota na trhu práce a pracovné zaťaženie, hoci vplyv dlhšieho vzdelávania na rovnováhu medzi pracovným a súkromným životom môže byť negatívny. Pokusy o vyčíslenie celkového čistého vplyvu vzdelávania na dobré životné podmienky ukazujú, že **po zohľadnení prínosu v oblasti zdravia a zamestnanosti je návratnosť vzdelávania viac než dvojnásobná**.

Politikou sa môžu zlepšiť dobré životné podmienky a zvýšiť hospodárska výkonnosť tým, že sa rozšíri prístup k vysokokvalitnému vzdelávaniu pre všetky segmenty obyvateľstva. K významným nástrojom patrí v tejto súvislosti vyššia účasť na predškolskom vzdelávaní, väčšia autonómia škôl a univerzít, nižší pomer počtu študentov k počtu učiteľov, menšie rozdiely (a jednoduchšie prechody) medzi akademickým a odborným vzdelávaním a menšie prekážky, pokiaľ ide o financovanie študentov na terciárnej úrovni. V záujme podpory lepších výsledkov v oblasti vzdelávania je nevyhnutné znižovať nerovnosti v prístupe a príležitostiach v škole, keďže krajiny s vysokou úrovňou nerovnosti v oblasti vzdelávania a zručností vykazujú aj nižšie priemerné výsledky v oblasti vzdelávania. Podobne by sa mohol výrazne zlepšiť rozsah, zameranie a účinnosť odbornej prípravy a celoživotného vzdelávania. **V krajinách OECD sa iba približne 40 % dospelých zapája v danom roku do vzdelávania dospelých**, pričom v prípade niektorých skupín, najmä ľudí s nižším vzdelaním, je účasť na činnostiach vzdelávania dospelých oveľa menej pravdepodobná.

Zdravotná starostlivosť

Zdravie je základným ľudským právom a kľúčovým faktorom, ktorý prispieva k dobrým životným podmienkam. Pozitívom je, že lepší zdravotný stav prispieva k vyššiemu hospodárskemu rastu prostredníctvom väčších investícií do vzdelávania, vyššej účasti na trhu práce a vyšších úspor. Na druhej strane zlý zdravotný stav spôsobuje okrem toho, že si vyberá daň u dotknutých jednotlivcov, i značné hospodárske zaťaženie spoločnosti a verejných financií. Napríklad **celkové náklady na liečbu duševných chorôb sa odhadujú na viac ako 4 % HDP – čo predstavuje vyše 600 miliárd EUR – vo všetkých 28 krajinách EÚ. Každý rok zomiera v celej EÚ predčasne z dôvodu neprenosných chorôb približne 550 000 ľudí v produktívnom veku, čo predstavuje 3,4 milióna rokov života a ročnú stratu vo výške 115 miliárd EUR.** Vplyv zdravotného stavu na iné aspekty súvisiace s dobrými životnými podmienkami výrazne presahuje jeho vplyv na rast HDP. V prvom rade ide o vzdelávanie, pretože vyššia dĺžka života zvyšuje celoživotnú návratnosť investícií do vzdelávania, zatiaľ čo zlý zdravotný stav znižuje kognitívny vývoj a vzdelávacie výsledky detí. Zdravie je tiež dôležitým faktorom zamestnanosti a subjektívnych dobrých životných podmienok.

Politikou sa môžu dobré životné podmienky zlepšiť a môže sa zvýšiť hospodárska výkonnosť tým, že sa zabezpečí prístup k vysokokvalitnej zdravotnej starostlivosti pre všetky segmenty obyvateľstva.

K významným nástrojom na dosiahnutie uvedeného cieľa patria aj politiky zamerané na zlepšenie účinnosti systémov zdravotnej starostlivosti, najmä rozšírením škály tovarov a služieb, na ktoré sa vzťahuje základná zdravotná starostlivosť. **Zásadnú investíciu predstavujú preventívne opatrenia a vysoká úroveň ochrany zdravia, pretože sú často nákladovo efektívnejšie ako riešenie súvisiacich zdravotných problémov *ex post*.** Politickými prioritami by mali byť aj opatrenia prispievajúce k zlepšeniu duševného zdravia, ako je vypracovanie systematickejších diagnostických a podporných programov (zameraných najmä na školy a na obdobie tehotenstva a perinatálne obdobie), podpora nediskriminácie na pracovisku a znižovanie stresu na pracovisku. Podobne štúdiá realizované v 36 krajinách OECD, EU28 a skupiny G20 preukazuje, že celospoločenské komunikačné stratégie a politické opatrenia zamerané na zlepšenie stravovacích návykov a telesnej aktivity by mohli prispieť k tomu, aby sa do roku 2050 dosiahli v rámci celkových rozpočtov na zdravotnú starostlivosť úspory vo výške až 58 miliárd EUR. V záujme podpory lepších výsledkov v oblasti zdravia je takisto nevyhnutné znižovať nerovnosti v prístupe k starostlivosti, keďže podiel ľudí v zlom zdravotnom stave veľmi negatívne vplýva na kľúčové ukazovatele v oblasti zdravia. Navyše nerovnosti v oblasti zdravia bývajú často rozvrstvené podľa hospodárskeho postavenia, vzdelania alebo povolania. **Nenaplnené potreby v oblasti starostlivosti sú napríklad podstatne vyššie v prípade skupín s nízkym príjmom.**

Sociálna ochrana a prerozdeľovanie

Sociálna ochrana a prerozdeľovanie ovplyvňujú dobré životné podmienky a hospodársky rast prostredníctvom dvoch hlavných mechanizmov. Sociálne transfery v prvom rade chránia ľudí pred hospodárskou volatilitou a pomáhajú im rýchlejšie sa zotaviť z nepriaznivých otrasov. Po druhé môžu zabrániť tomu, aby sa nerovnosti v súčasných výsledkoch pretavili do nerovnosti príležitostí pre ďalšiu generáciu, najmä v oblasti zdravia, vzdelávania a na trhu práce. **Sociálna ochrana** týmto **prispieva k zvyšovaniu sociálno-hospodárskej odolnosti a podporuje investície do fyzického a ľudského kapitálu, ako aj vyšší hospodársky rast**. V nedávnom výskume OECD sa potvrdzuje, že inkluzívnejšie systémy sociálnej ochrany a prerozdeľovania môžu byť spojené s vyšším rastom HDP, zatiaľ čo vyššia príjmová nerovnosť brzdí hospodársku výkonnosť. Vplyv sociálnej ochrany a prerozdeľovania na dobré životné podmienky sa neobmedzuje len na ich vplyv na príjmy. Existujú dôkazy o tom, že sociálna ochrana a niektoré prerozdelenie príjmov sú spojené s priaznivejšími subjektívnymi dobrými životnými podmienkami.

Politikou sa môžu skvalitniť dobré životné podmienky a zvýšiť hospodárska výkonnosť tým, že sa budú presadzovať inkluzívnejšie systémy sociálnej ochrany a znižovať nerovnosti, pokiaľ ide o príležitosti a výsledky. V novej *stratégii OECD pre zamestnanosť* sa zdôrazňuje skutočnosť, že **dobře navrhnuté systémy sociálneho poistenia a pomoci v kombinácii s aktívnymi politikami trhu práce a politikami na podporu dopytu po pracovnej sile môžu byť veľmi účinné pri ochrane jednotlivcov a zároveň prinášať lepšie výsledky na trhu práce**. Účinky môžu byť významné, a to najmä v prípade rodín zo strednej triedy, ktoré čelia vyšším rizikám zostupnej mobility. **Krajiny OECD, ktoré vynakladajú viac prostriedkov na aktívne programy v oblasti trhu práce, majú zvyčajne nižší podiel domácností so strednými príjmami, v prípade ktorých sa znižuje rozdelenie príjmov**. V mnohých krajinách existuje priestor na to, aby sa systém dane z príjmov v záujme podpory týchto cieľov sprogresívnal, a to najmä v prípade osôb s najvyššími príjmami, a stal sa spravodlivejším pre strednú triedu.

Rodová rovnosť

Presadzovanie *rodovej rovnosti* je popri svojej vnútornej hodnote prínosné pre spoločnosti a hospodárstva v mnohých ohľadoch. **Zvyšovanie zamestnanosti a počtu odpracovaných hodín žien by prinieslo rast produktivity a vyšší rast HDP.** Môže sa ním tiež znížiť príjmová nerovnosť, podporiť príjmy domácností počas hospodárskeho poklesu a konsolidovať strednú triedu. **Pokiaľ ide o EÚ, posilnenie rodovej rovnosti by mohlo viesť k zvýšeniu celkového HDP až o 9,6 % do roku 2050.** Ďalším dôvodom na zvýšenie účasti žien na trhu práce je aj súčasný vývoj strednej dĺžky života a miery plodnosti. Navyše napriek nárastu miery účasti žien na trhu práce pretrvávajú značné rodové rozdiely, pokiaľ ide o prístup ku kvalitným pracovným miestam. Pokiaľ ide o zamestnané ženy, je pravdepodobnejšie, že pracujú na čiastočný úväzok, za nižšiu mzdu a v menej lukratívnych odvetviach.

Politikou sa môžu skvalitniť dobré životné podmienky a zvýšiť hospodárska výkonnosť tým, že pomôže znížiť rodové rozdiely v prístupe ku kvalitným pracovným miestam. To si vyžaduje riešenie rodovej nerovnosti na trhu práce, ale aj v oblasti vzdelávania a neplatenej opatrovateľskej práce. **Rodové otázky sú neoddeliteľne spojené s prorodinnými politikami, súčasťou ktorých je platená dovolenka, podpora v oblasti starostlivosti a pružné formy organizácie práce,** ktoré pomáhajú mužom aj ženám dosiahnuť lepšiu rovnováhu medzi pracovným a súkromným životom a skvalitniť dobré životné podmienky. Politikami, ktorými sa zosúladí pracovný a rodinný život, najmä prostredníctvom kvalitných služieb vzdelávania v ranom detstve a starostlivosti, sa môžu vytvoriť rovnaké podmienky tým, že budú kompenzovať znevýhodnenie v domácnosti, umožnia ženám dosiahnuť pokrok v kariére a zabrániť prenosu znevýhodnení na deti. **Pre rodovú rovnosť a zabezpečenie čo najlepšieho štartu detí do života je nevyhnutné najmä zlepšenie prístupu ku kvalitnej starostlivosti a predškolským programom pre deti.** Je potrebné vyvinúť ďalšie úsilie v boji proti násiliu páchanému na ženách. V celej EÚ **len 14 % žien, ktoré sa stali obeťami násillia zo strany partnera, uviedlo, že sa v prípade najvážnejšieho incidentu obrátili na políciu.**

Stratégia EÚ pre dobré životné podmienky

Celkovo možno povedať, že z údajov uvedených v tomto dokumente vyplýva, že dobré životné podmienky už nie sú len akousi zaujímavou okrajovou záležitosťou. Naopak, skôr si zaslúžia, aby pri rozhodovaní o hospodárskych otázkach zaujali ústrednejšie miesto. Pre politiku z toho vyplývajú dôležité závery:

- **Stanovenie priorít v oblasti investícií by sa malo prehodnotiť s cieľom zohľadniť prepojenie medzi výsledkami v oblasti dobrých životných podmienok a dlhodobým hospodárskym rastom**, aby sa zachoval pozitívny kolobeh, ktorý charakterizuje „hospodárstvo zamerané na dobré životné podmienky“.
- **Je potrebné riadne posúdiť účinky politík, aby sa minimalizoval ich škodlivý vplyv na dobré životné podmienky a dlhodobý rast**, najmä v kontexte fiškálnej úpravy.
- **Kľúčovou otázkou, ktorej by sa politika mala venovať, by mali byť nerovnosti, pokiaľ ide o výsledky v oblasti dobrých životných podmienok. Ich riešenie si bude vyžadovať súdržný a integrovaný prístup mobilizujúci celú vládu**, pretože nerovnosti zvyčajne korelujú v rámci rôznych rozmerov a prispieva k nim celý rad politík.
- **Vytvorenie hospodárstva zameraného na dobré životné podmienky nie je len úlohou vlád. K tomuto cieľu môže rôznymi spôsobmi prispieť aj súkromný sektor.** Inovatívny spôsob riešenia výziev v oblasti financovania môže spočívať vo vytváraní efektívnych verejno-súkromných partnerstiev v záujme podpory dobrých životných podmienok a v mobilizácii súkromných finančných prostriedkov na investície so sociálnym účinkom.

Ako ďalší krok by sa mohli ďalej rozpracovať politické odporúčania uvedené v tomto podkladovom dokumente s cieľom vypracovať podklady pre akčne orientovanú *stratégiu EÚ pre dobré životné podmienky a udržateľnosť*.